Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (štvrtá komora)

z 26. novembra 2015 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Hospodárska súťaž — Článok 101 ods. 1 ZFEÚ — Uplatňovanie analogickej vnútroštátnej právnej úpravy — Právomoc Súdneho dvora — Pojem ‚dohoda, ktorej cieľom je obmedzenie hospodárskej súťaže' — Zmluvy o obchodnom prenájme — Obchodné centrá — Právo referenčného nájomcu brániť prenajímateľovi v prenajatí obchodných priestorov tretím osobám"

Vo veci C-345/14,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Augstākā Tiesa (Najvyšší súd, Lotyšsko) z 11. júla 2014 a doručený Súdnemu dvoru 17. júla 2014, ktorý súvisí s konaním:

SIA „Maxima Latvija"

proti

Konkurences padome,

SÚDNY DVOR (štvrtá komora),

v zložení: predseda tretej komory L. Bay Larsen, vykonávajúci funkciu predsedu štvrtej komory, sudcovia J. Malenovský, M. Safjan, A. Prechal a K. Jürimäe (spravodajkyňa),

generálny advokát: M. Wathelet,

tajomník: M. Aleksejev, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 25. júna 2015,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— SIA „Maxima Latvija", v zastúpení: M. Gailis a L. Mervina, advokāti, a A. Šteinmanis,

— lotyšská vláda, v zastúpení: I. Kalniņš a J. Treijs-Gigulis, splnomocnení zástupcovia,

— rakúska vláda, v zastúpení: G. Eberhard, splnomocnený zástupca,

— poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, splnomocnený zástupca,

— Európska komisia, v zastúpení: N. Khan, F. Ronkes Agerbeek a I. Rubene, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: lotyština.

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 101 ods. 1 ZFEÚ.

2 Tento návrh bol predložený v rámci sporu medzi SIA „Maxima Latvija“ (ďalej len „Maxima Latvija“) na jednej strane a Konkurences padome (Rada pre hospodársku súťaž, ďalej len „Rada pre hospodársku súťaž“) na druhej strane, týkajúceho sa pokuty, ktorú Rada pre hospodársku súťaž uložila spoločnosti Maxima Latvija za to, že uzavrela sériu zmlúv o obchodnom prenájme s obchodných centrami, ktoré obsahovali ustanovenia v rozpore s hospodárskou súťažou.

Právny rámec

3 Podľa § 11 ods. 1 zákona o hospodárskej súťaži (Konkurences likums):

„Zakázané a neplatné od okamihu svojho uzavretia sú dohody medzi hospodárskymi subjektmi, ktorých cieľom alebo následkom je vylúčenie, obmedzenie alebo narušenie hospodárskej súťaže na území Lotyšska, pričom za takéto dohody sa považujú dohody týkajúce sa:

…

(7) konaní (alebo zdržania sa konania), v dôsledku ktorých je iný hospodársky subjekt nútený opustiť určitý trh alebo sa kladú prekážky pre možný vstup niektorého hospodárskeho subjektu na určitý trh.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

4 Maxima Latvija, lotyšský maloobchodný predajca potravín, prevádzkuje obchodné centrá. Táto spoločnosť uzavrela sériu zmlúv o obchodnom prenájme s obchodnými centrami so sídlom v Lotyšsku, týkajúcich sa prenájmu priestorov v týchto centrách.

5 Rada pre hospodársku súťaž preskúmala 119 z týchto zmlúv a konštatovala, že 12 z nich obsahuje ustanovenia, na základe ktorých môže Maxima Latvija ako „referenčný nájomca“ odsúhlasiť prenajímateľovi prenajatie obchodných priestorov tretím osobám, ktoré nie sú prenajaté spoločnosti Maxima Latvija. Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že referenčný nájomca je veľkoplošný obchod, ktorý ponúka tovar na bežnú spotrebu a v obchodnom centre zaberá zvyčajne najväčšiu alebo podstatnú časť jeho plochy.

6 Vzhľadom na to, že Rada pre hospodársku súťaž zastávala názor, že zmluvy o prenájme obsahujúce ustanovenie sporné vo veci samej predstavujú vertikálne dohody, ktorých cieľom je vylúčenie, obmedzenie alebo narušenie hospodárskej súťaže, prijala rozhodnutie, v ktorom uviedla, že týmito zmluvami bol porušený § 11 ods. 1 bod 7 zákona o hospodárskej súťaži bez toho, aby bolo treba preukázať, že v praxi sťažili prístup na trh pre jednotlivé hospodárske subjekty. Rada pre hospodársku súťaž preto uložila spoločnosti Maxima Latvija pokutu vo výške 25 000 lotyšských latov (LVL) (približne 35 770 eur).

7 Maxima Latvija podala žalobu o neplatnosť tohto rozhodnutia na Administratīvā apgabaltiesa (Regionálny správny súd), ktorý ju zamietol rozhodnutím z 28. júna 2013. Uvedený súd rozhodol, že vzhľadom na trhovú silu, ktorú má Maxima Latvija na maloobchodnom trhu, bolo cieľom dohôd sporných vo veci samej narušiť hospodársku súťaž, a preto nie je potrebné preukázať ich prípadné účinky na hospodársku súťaž.

8 Maxima Latvija podala odvolanie proti tomuto rozhodnutiu na vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania. V podstate tvrdí, že Administratīvā apgabaltiesa (Regionálny správny súd) sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď potvrdil analýzu Rady pre hospodársku súťaž, podľa ktorej cieľom dotknutých dohôd bolo obmedziť hospodársku súťaž.

9 Vnútroštátny súd uvádza, po prvé, že medzi účastníkmi konania vo veci samej je nesporné, že dohody sporné vo veci samej nemajú takú povahu, aby mohli ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi. Zastáva však názor, že znenie § 11 ods. 1 zákona o hospodárskej súťaži je v podstate podobné zneniu článku 101 ods. 1 ZFEÚ a že tento zákon treba uplatňovať v súlade s tým, čo požaduje právo Únie. Tento súd ďalej zdôrazňuje, že existuje zjavný záujem na jednotnom výklade ustanovení alebo pojmov práva Únie. Po druhé uvádza, že judikatúra Súdneho dvora týkajúca sa článku 101 ods. 1 ZFEÚ neumožňuje s istotou určiť, či také dohody, ako sú sporné vo veci samej, možno kvalifikovať ako dohody, ktorých cieľom je obmedziť hospodársku súťaž v zmysle tohto ustanovenia.

10 Za týchto podmienok Augstākā Tiesa (Najvyšší súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Môže sa dohoda, ktorá je predmetom preskúmania v prejednávanej veci, uzatvorená medzi prenajímateľom obchodných priestorov a maloobchodníkom (referenčným nájomcom) a obmedzujúca právo prenajímateľa prijať bez súhlasu vyššie uvedeného referenčného nájomcu samostatné rozhodnutie o prenájme ďalších obchodných priestorov možným konkurentom referenčného nájomcu, považovať za dohodu medzi podnikmi, ktorej cieľom je vylúčenie, obmedzenie alebo narušenie hospodárskej súťaže v zmysle článku 101 ods. 1 ZFEÚ?

2. Musí byť na účely posúdenia zlučiteľnosti tejto dohody s článkom 101 ods. 1 ZFEÚ vykonaná analýza štruktúry trhu, a na aký účel?

3. Predstavuje trhová sila strán dohody posudzovaných v prejednávanej veci, ako aj prípadné zvýšenie tejto trhovej sily, okolnosť, ktorú treba zohľadniť na účely posúdenia zlučiteľnosti tejto dohody s článkom 101 ods. 1 ZFEÚ?

4. Ak je na účely overenia obsahu dohody a na účely zistenia existencie základných charakteristík zakázanej dohody nevyhnutné posúdiť jej prípadné účinky na trh, je možné tieto účinky považovať súčasne za dostatočné na to, aby sa vyhlásilo, že dohoda zodpovedá pojmu zakázané dohody, takže už nie je potrebné overiť, či nepriaznivé účinky skutočne nastali?“

O prejudiciálnych otázkach

Úvodné pripomienky

11 Treba overiť, či Súdny dvor má právomoc na to, aby mohol odpovedať na položené otázky. Ako totiž uviedol Augstākā Tiesa (Najvyšší súd) vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania, dohoda, o akú ide vo veci samej, sa týka čisto vnútroštátnej situácie a nemá vplyv na obchod v rámci Únie. Preto sa článok 101 ZFEÚ na spor vo veci samej neuplatní.

12 V tejto súvislosti Súdny dvor niekoľkokrát vyhlásil, že má právomoc rozhodovať o návrhoch na začatie prejudiciálneho konania týkajúcich sa ustanovení práva Únie v situáciách, v ktorých sa skutkový stav vo veci samej nachádzal mimo rozsahu priamej pôsobnosti tohto práva, pokiaľ sa uvedené ustanovenia stali uplatniteľné prostredníctvom vnútroštátneho právneho poriadku, ktorý prispôsobil riešenia čisto vnútroštátnych situácií riešeniam upraveným právom Únie. V takýchto prípadoch totiž podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora existuje konkrétny záujem Európskej únie na tom, aby sa s cieľom predísť rozdielnym výkladom v budúcnosti vykladali ustanovenia alebo pojmy prevzaté z práva Únie jednotne, a to bez ohľadu na podmienky, za ktorých sa majú uplatniť (pozri najmä rozsudky Allianz Hungária Biztosító a i., C-32/11, EU:C:2013:160, bod 20, a FNV Kunsten Informatie en Media, C-413/13, EU:C:2014:2411, bod 18).

13 Toto je podľa vnútroštátneho súdu aj prípad § 11 ods. 1 zákona o hospodárskej súťaži, keďže toto ustanovenie preberá podstatu článku 101 ods. 1 ZFEÚ.

14 Za týchto okolností treba prijať záver, že Súdny dvor má právomoc odpovedať na položené otázky.

O prvej otázke

15 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 101 ods. 1 ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že samotná skutočnosť, že zmluva o obchodnom prenájme, ktorá sa týka prenájmu veľkej plochy v obchodnom centre, obsahuje ustanovenie, ktoré umožňuje nájomcovi, aby prenajímateľovi bránil v prenajatí obchodných priestorov iným nájomcom v tomto centre, znamená, že cieľom tejto zmluvy je obmedziť hospodársku súťaž v zmysle uvedeného ustanovenia.

16 Treba pripomenúť, že na to, aby sa na dohodu vzťahoval zákaz uvedený v článku 101 ods. 1 ZFEÚ, musí mať „za cieľ alebo následok“ vylučovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže v rámci spoločného trhu. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora od rozsudku LTM (56/65, EU:C:1966:38), vedie alternatívna povaha tejto podmienky, ktorá vyplýva zo spojky „alebo“, najskôr k nevyhnutnosti preskúmať samotný cieľ dohody vzhľadom na hospodársky kontext, v ktorom sa uplatňuje (pozri najmä rozsudky Pierre Fabre Dermo-Cosmétique, C-439/09, EU:C:2011:649, bod 34 a citovanú judikatúru, ako aj Allianz Hungária Biztosító a i., C-32/11, EU:C:2013:160, bod 33).

17 Keď sa teda dokáže protisúťažný cieľ dohody, nie je potrebné skúmať jej následky na hospodársku súťaž. V prípade, že analýza obsahu dohody neodhalí dostatočný stupeň škodlivosti vo vzťahu k hospodárskej súťaži, bude však potrebné skúmať jej následky a aby podliehala zákazu, musí sa vyžadovať predloženie skutočností, ktoré budú preukazovať, že hospodárska súťaž bola skutočne značným spôsobom vylúčená, obmedzená alebo skreslená (rozsudok Allianz Hungária Biztosító a i., C-32/11, EU:C:2013:160, bod 34; pozri v tomto zmysle rozsudky CB/Komisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, bod 52, ako aj Dole Food a Dole Fresh Fruit Europe/Komisia, C-286/13 P, EU:C:2015:184, bod 116).

18 Pokiaľ ide o pojem obmedzenie hospodárskej súťaže „z hľadiska cieľa“, Súdny dvor rozhodol, že sa musí vykladať reštriktívne a možno ho uplatniť len na určité typy koordinácie medzi podnikmi, ktoré majú dostatočný stupeň škodlivosti na hospodársku súťaž, aby bolo možné sa domnievať, že preskúmanie ich účinkov nie je nevyhnutné (pozri v tomto zmysle rozsudok CB/Komisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, bod 58). Táto judikatúra je postavená na tom, že určité formy koordinácie medzi podnikmi možno považovať za škodlivé pre riadne fungovanie hospodárskej súťaže už z dôvodu ich samotnej povahy (rozsudok CB/Komisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, bod 50 a citovaná judikatúra).

19 V tejto súvislosti je nesporné, že určité zosúladené správania, ako tie, ktoré vedú k horizontálnemu určeniu cien prostredníctvom kartelov, možno považovať za také, ktoré už svojou povahou môžu mať negatívne účinky predovšetkým na cenu, množstvo a kvalitu výrobkov a služieb, takže na účely uplatnenia článku 101 ods. 1 ZFEÚ nie je potrebné preukazovať ich konkrétne účinky na trhu (pozri

v tomto zmysle najmä rozsudok Clair, 123/83, EU:C:1985:33, bod 22). Skúsenosť totiž ukazuje, že takéto správania vedú k zníženiam produkcie a zvýšeniam cien, čo vedie k zlému rozdeleniu zdrojov na úkor spotrebiteľov (rozsudok CB/Komisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, bod 51).

20 Z hľadiska uvedenej judikatúry základné právne kritérium pre určenie, či dohoda predstavuje obmedzenie hospodárskej súťaže „z hľadiska cieľa“, spočíva v zistení, že takáto dohoda má sama osebe dostatočný stupeň škodlivosti pre hospodársku súťaž, takže netreba skúmať jej následky (pozri v tomto zmysle rozsudok CB/Komisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, bod 57).

21 V prejednávanej veci so spisu predloženého Súdnemu dvoru vyplýva, že Maxima Latvija nebola konkurentkou obchodných centier, s ktorými uzavrela zmluvy dotknuté vo veci samej. Súdny dvor síce rozhodol, že skutočnosť takejto povahy nie je prekážkou toho, aby dohoda mohla obsahovať obmedzenie hospodárskej súťaže „z hľadiska cieľa“ (pozri v tomto zmysle rozsudok Allianz Hungária Biztosító a i., C-32/11, EU:C:2013:160, bod 43 a citovanú judikatúru), treba však konštatovať, že dohody dotknuté vo veci samej nepatria medzi také, pri ktorých je nesporné, že ich možno považovať už na základe ich samotnej povahy za škodlivé pre riadne fungovanie hospodárskej súťaže.

22 Aj keď by ustanovenie dotknuté vo veci samej potenciálne mohlo mať za následok obmedzenie prístupu konkurentov Maxima Latvija k niektorým obchodným centrám, v ktorých táto spoločnosť prevádzkuje veľkoplošné obchody, táto skutočnosť – za predpokladu, že by sa preukázala – by neznamenala jednoznačne, že zmluvy obsahujúce toto ustanovenie svojou samotnou povahou vylučujú, obmedzujú alebo skresľujú hospodársku súťaž na referenčnom trhu, teda na miestnom maloobchodnom trhu s potravinami.

23 Vzhľadom na hospodársky kontext, v ktorých sa také dohody, ako sú dohody dotknuté vo veci samej, musia uplatňovať, totiž analýza ich obsahu neumožňuje, vzhľadom na skutočnosti predložené vnútroštátnym súdom, jednoznačným spôsobom určiť stupeň škodlivosti voči hospodárskej súťaži tak, aby sa tieto dohody dali považovať za obmedzujúce hospodársku súťaž z hľadiska cieľa v zmysle článku 101 ods. 1 ZFEÚ.

24 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na prvú otázku odpovedať tak, že článok 101 ods. 1 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že samotná skutočnosť, že zmluva o obchodnom prenájme, ktorá sa týka prenájmu veľkej plochy v obchodnom centre, obsahuje ustanovenie, ktoré umožňuje nájomcovi, aby prenajímateľovi bránil v prenajatí obchodných priestorov iným nájomcom v tomto centre, neznamená, že cieľom tejto zmluvy je obmedziť hospodársku súťaž v zmysle uvedeného ustanovenia.

O druhej až štvrtej otázke

25 Svojou druhou až štvrtou otázkou, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, za akých podmienok možno zmluvy o obchodnom prenájme, ako sú zmluvy dotknuté vo veci samej, považovať za dohody, ktoré majú „za následok“ vylučovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže v zmysle článku 101 ods. 1 ZFEÚ.

26 V tejto súvislosti Súdny dvor rozhodol, že posúdenie účinkov dohody na hospodársku súťaž musí nevyhnutne vziať do úvahy ekonomický a právny kontext, v ktorom sa táto dohoda nachádza a v ktorom môže spolu s inými faktormi prispievať ku kumulatívnemu účinku na chod hospodárskej súťaže (rozsudok Delimitis, C-234/89, EU:C:1991:91, bod 14 a citovaná judikatúra, ako aj uznesenie Unilever Bestfoods/Komisia, C-552/03 P, EU:C:2006:607, bod 84).

27 V prejednávanej veci posúdenie vplyvu dohôd dotknutých vo veci samej na hospodársku súťaž zahŕňa v prvom rade zohľadnenie všetkých faktorov, ktoré podmieňujú prístup na referenčný trh, na účely posúdenia, či v spádových oblastiach, kde sa nachádzajú obchodné centrá, na ktoré sa vzťahujú tieto zmluvy, existujú reálne a konkrétne možnosti vstupu na trh pre konkurentov, najmä vďaka

obsadenosti obchodných priestorov, ktoré sa nachádzajú v iných obchodných centrách v týchto oblastiach alebo obsadenosti iných obchodných priestorov mimo týchto obchodných centier. Na tento účel treba vziať do úvahy najmä dostupnosť a využiteľnosť obchodných priestorov v dotknutých spádových oblastiach, ako aj existenciu hospodárskych, správnych alebo regulačných bariér, ktoré bránia vstupu nových konkurentov do týchto oblastí (pozri analogicky rozsudok Delimitis, C-234/89, EU:C:1991:91, body 20 a 21).

28 V druhom rade treba posúdiť podmienky, za akých hospodárska súťaž funguje na referenčnom trhu. V tejto súvislosti treba poznať nielen počet a veľkosť hospodárskych subjektov na tomto trhu, ale aj stupeň koncentrácie tohto trhu, vernosť spotrebiteľov existujúcim značkám a spotrebiteľské zvyky (pozri analogicky rozsudok Delimitis, C-234/89, EU:C:1991:91, bod 22).

29 Až pokiaľ na základe podrobnej analýzy hospodárskeho a právneho kontextu, do ktorého patria zmluvy dotknuté vo veci samej, a špecifík referenčného trhu možno konštatovať, že prístup na trh je sťažený v dôsledku súboru podobných zmlúv existujúcich na trhu, bude potrebné následne analyzovať, v akej miere tieto zmluvy prispievajú k prípadnému rozdeleniu tohto trhu, za predpokladu, že sú zakázané len dohody, ktoré v značnej miere prispievajú k tomuto rozdeleniu (pozri analogicky rozsudok Delimitis, C-234/89, EU:C:1991:91, body 23 a 24). Význam každej zo zmlúv dotknutých vo veci samej k tomuto účinku kumulatívneho zablokovania záleží od postavenia zmluvných strán na dotknutom trhu a dĺžke zmlúv (pozri analogicky rozsudok Delimitis, C-234/89, EU:C:1991:91, bod 25).

30 Okrem toho treba spresniť, že článok 101 ods. 1 ZFEÚ neobmedzuje takéto posúdenie iba na skutočné následky, ale toto posúdenie musí prihliadať aj na potenciálne následky dohody alebo dotknutého postupu na hospodársku súťaž (pozri v tomto zmysle rozsudok Asnef-Equifax a Administración del Estado, C-238/05, EU:C:2006:734, bod 50 a citovanú judikatúru).

31 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na druhú až štvrtú otázku odpovedať tak, že zmluvy o obchodnom prenájme, ako sú zmluvy dotknuté vo veci samej, možno považovať za dohody, ktoré majú „za následok“ vylučovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže v zmysle článku 101 ods. 1 ZFEÚ, pokiaľ sa na základe podrobnej analýzy hospodárskeho a právneho kontextu, do ktorého tieto zmluvy patria, a špecifík dotknutého referenčného trhu preukáže, že v značnej miere prispievajú k prípadnému rozdeleniu tohto trhu. Význam, akým každá zmluva prispieva k tomuto rozdeleniu, závisí okrem iného od postavenia zmluvných strán na dotknutom trhu a dĺžke tejto zmluvy.

O trovách

32 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (štvrtá komora) rozhodol takto:

1. **Článok 101 ods. 1 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že samotná skutočnosť, že zmluva o obchodnom prenájme, ktorá sa týka prenájmu veľkej plochy v obchodnom centre, obsahuje ustanovenie, ktoré umožňuje nájomcovi, aby prenajímateľovi bránil v prenajatí obchodných priestorov iným nájomcom v tomto centre, neznamená, že cieľom tejto zmluvy je obmedziť hospodársku súťaž v zmysle uvedeného ustanovenia.**

2. Zmluvy o obchodnom prenájme, ako sú zmluvy dotknuté vo veci samej, možno považovať za dohody, ktoré majú „za následok“ vylučovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže v zmysle článku 101 ods. 1 ZFEÚ, pokiaľ sa na základe podrobnej analýzy hospodárskeho a právneho kontextu, do ktorého tieto zmluvy patria, a špecifík dotknutého referenčného trhu preukáže, že v značnej miere prispievajú k prípadnému rozdeleniu tohto trhu. Význam, akým každá zmluva prispieva k tomuto rozdeleniu, závisí okrem iného od postavenia zmluvných strán na dotknutom trhu a dĺžke tejto zmluvy.

Podpisy